

“Bhí An Tír Seo Go Maith Dúinn”

Tá Kate Uí Fhlatharta nó Kate Phádraic Rua ina cónaí in Adelaide na hAstráile ó chaogaidí an chéid seo caite. Le linn di a bheith san Astráil i dtús na bliana seo, thug **Meta Uí Mháille** cuairt uirthi.

Chloisféa go minic mar a bhí an saol ag an dream a chuaigh ar imirce go Meiriceá agus go Sasana agus b'fhéidir an dream a chuaigh go Sydney agus Melbourne, ach ní minic a chloiseann muid faoi an dream a chuaigh go háiteacha mar South Australia ar na visas speisialta sna blianta siar. Duine acu sin í Kate Uí Fhlatharta nó Kate Ní Chonfhaola roimh pósadh di. As an Tuairín ó dhúchas í agus tá cónaí anois uirthi i Salisbury thart ar uair a chloig ó chathair Adelaide. Le linn dom a bheith san Astráil ag tús na bliana thug mé cuairt ar Adelaide ar chuireadh ó Khate.

Chas muid freisin le beirt dá clann, Liz agus Mary. Chaith muid oíche le Liz, a fear Steve agus a gceathrar clainne, Tom,

Emilie, Patrick agus Rachel. Tá a gclann an-Aussie ag breathnú – tanáilte, fionn, ard agus ar ndóigh tá canúint na hAstráile go láidir orthu. Rud amháin a thug said óna mamó ná grá don fharraige agus ní bheadh sé sin deacair, mar tá said ina gcónaí ar bhruach na farraige os cionn trá álainn ciúin Cuan Port Naorlunga. Bhí mé rá le Kate gur dócha gurb í fhéin a bhaist an t-ainm seo air i ndiaidh Cuan na Loinge i mBéal a' Daingin. Más seoltóireacht, snámh, iascach, surfáil nó *sailboarding* atá uait seo é an áit le bheith. Níl an Burosa agus an Clare Valley i bhfad uathu, ceann de na ceantair a bhfuil an-cháil air ó thaobh fiona. Thug Liz ar thuras timpeall an cheantair seo muid. Ba mhaith le Liz, a deir sí, a clann a thabhairt go Conamara ar

feadh bliana le go gcuirfeadh said eolas ar a ngaolta agus ar chultúr a muintire. Tá sí ag iarraidh teacht ar chlann a mbeadh suim acu teach a mhalartú léi ar feadh bliana. Chaith muid tráthnóna le Mary freisin. Tá Mary ag obair leis na *flying doctors* agus caitheann sí cuid mhaith ama i gceantair iargúlta ag obair le muintir dúchasach na hAstráile. Tá tréimhsí caite ag obair aici freisin in áiteacha éagsúla san Afraic agus san Áise.

Nuair a bhí Kate ag fás suas sa Tuairín, bhí sí ar an duine ab óige de dheichniúr clainne. Tá a deirfiúr Baba ina cónaí i Leitir Mucú, tá deirfiúr eile Nellie i Nua Eabhrac agus tá an chuid eile den chlann anois ar Shlí na Firinne.

Seo mar a chuir Kate síos dom ar a hóige:

“Chaith mé chuid mhaith ama ag iascach in éineacht le m'athair, théadh muid amach ag cur líonta agus bhíodh beirt ag teastáil chun an obair sin a dhéanamh. Bhíodh go leor iascach á dhéanamh nuair a bhí mise óg. Níl a fhios agam ar thaithin sé liom ach bhí sé le déanamh, ba mise ba óige sa gclann agus bhí an dream eile imithe as baile, mar a rinne chuile dhuine sa mbaile ag an am chomh luath is a bhí said in aois imeachta. Chuaigh go leor acu go Meiriceá agus go Sasana. Is iomaí móin-chaladh a tharraing mé agus bád a luchtai mé nuair a bhíodh móin á rith go hÁrainn. Bhíodh ceathair nó cúig de bháid tarraingthe le balla, ceann taobh amuigh den cheann eile agus má bhí an bád a bhí le luchtú ar an gceann ba faide amuigh, chuirte planc trasna ó bhád go bád le siúl amach air. Bhí sé sin ceart go leor dá mbeadh sé ciúin ach mura raibh bhí sé deacair do chois a choinneáil agus cliabh mhóna ort a siúl ar an bplanc. Bhíodh feamainn agus aoileach le tarraingt i gcomhar leasú san Earrach. Bhíodh chuile ní i gcomhar na bliana le cur, fatai glasraí agus chuile shórt.

Bhíodh chuile theach ag bleán bheithigh. Bhíodh cearca, lachain agus

géabha i chuile theach freisin. Tá athrú mór tagtha ar an mbaile anois. Tá tithe breátha ag chuile dhuine, buíochas le Dia agus neart de chuile shórt. Sé an rud is mó a chuir iontas orm nuair a bhí mé sa mbaile an chaoi a bhfuil an talamh imithe i bhfiántas. Nuair a bhí mise ag fás suas bhí chuile dhuine ag brath ar an talamh agus ní bhfuair tom luachair, neantóg ná dris seans a gcloigeann a chuir aníos.

Chuaigh mé go Sasana le linn an chogaidh. Go Huddersfield a chuaigh mé i dtosach mar is ann a bhí mo dheirfiúr Nellie. Ó thaobh oibre de bhí ar gach bean dul isteach sa land army nó dul ag obair ar na busanna. Bhí mé ag ceapadh go raibh mo dhóthain den talamh agam mar sin chuaigh mé ag obair mar conductor ar na busanna. Fir a bhíodh ag obair sna mianaigh guail is mó a bhíodh ag taisteal ar na busanna. Ba iad an dream céanna a bhíodh ag taisteal mórán i gcónaí agus chuir mé aithne mhaith ar go leor acu. Bhíodh said ag insint dom faoin obair agus faoin saol sna mianaigh faoi thalamh. Bhínn i gcónaí ag iarraidh a shamhlú cén chaoi a raibh na mianaigh. Ar aon nós rinne said socrú dom dul síos i mianach agus é a fheiceáil dom féin, agus caithfidh mé a rá gur rud é a gcumhnmh go minic air. Bhíodh an obair sna mianaigh an-chrua agus contúirteach ach ba bheag trua ná inni a chuir sé ar dhreamanna eile a bhíodh ag taisteal ar na busanna. Bhíodh na fir dubh, a gcuid éadaí agus a n-éadan ag an ngual. Bhíodh dream eile a bhíodh ag taisteal ag clamhsán nár cheart mianadóirí a ligean isteach ar na busanna ar chor ar bith mar go raibh said chomh salach. Ba chuma leo cé chomh crua agus a bhí an obair ach compord a bheith acu féin. Chuir an dearcadh sin as go mór dom.

Chuaigh mo dheirfiúr Nellie go Londain agus dúirt mise go rachainn go Londain freisin. Bhí Nellie pósta ag fear de mhuintir Chonaire as Tír an Fhia agus chuaigh said go Nua Eabhrac cúpla bliain

ina dhiaidh sin. Ní ró-fhada a bhí mé i Londain nuair a casadh Paddy orm, Paddy Dan Ó Flatharta as an gCeathrú Rua. Bhí Paddy ar ais i Londain tar éis roinnt blianta a chaitheamh le harm Shasana, i Dunkirk sa mBeilg i measc áiteacha eile, áit ar gortaíodh é agus a raibh sé ar iarraidh ar feadh sé mhí agus é ceapaithe a bheith marbh. Phós muid i Londain i 1947. Rugadh an bheirt is sine, Danny agus Michael ansin. Bhí neart oibre i Londain tar éis an chogaidh ach bhí candáil ar siúl i gcónaí agus bhí chuile rud gann. Bhí sé ar intinn againn dul go Ceanada. Bhí fonn mór orm féin dul go Ceanada mar bhí mo dheirfiúr Annie ansin. Ní raibh mise ach ceithre bliana d'aois nuair a chuaigh Annie go Ceanada, ní raibh aon chuimhne agam uirthi agus bhí mé ag iarraidh í a fheiceáil. Níor éirigh linn dul go Ceanada. Shocraigh muid ansin cuir isteach ar visa le dul go dtí an Astráil. Bhí go leor ag dul amach ag an am, bhí tú in-ann paisinéireacht a fháil ar dheich bpunt ach bheadh ort conradh dhá bhliain a shiniú. Ní bheadh aon tuairisc tugtha duit roimh ré cén áit sa Astráil a gcuirfe tú. D'fhág muid Tilbury Docks ar an 6 Feabhra 1952, bhí Danny ceithre bliana agus Michael dhá bhliain d'aois. Sin é an lá céanna a bhásaigh an rí. Bhí muid ag fágáil ó chaladh amach nuair a tháinig an scéala amach go raibh Rí Shasana tar éis bháis.

Bhí an bád go breá. Seanlong cogaidh a bhí cóirithe agus feistithe amach le haghaidh paisinéirí. Bhí cuid mhaith de na báid seo a bhí ag déanamh an obair chéanna, bhí go leor imircigh ag dul go dtí an Astráil ag an am. D'fhág long eile lán le paisinéirí Tilbury Docks an lá céanna. Bhí clann amháin as Ros Comáin a casadh orainn ar an mbád, bhí ceathrar gasúir acu. Ba as Béal Feirste agus áiteacha eile i dtuaisceart na hÉireann go leor eile. Bhí Sasanaigh agus Albanaigh uirthi chomh maith. Bhí an-eagar ó thaobh an turas a dhéanamh chomh compordach agus ab fhéidir. Bhí imeachtaí eagraithe do na

**Adelaide
an lae
inniu**

gasúir i rith an lae. Bhí an bheatha blasta agus neart de ann, b'iontach an t-athrú é seo mar bhí bia úr an-ghann i Londain ag an am. San oíche ansin bhíodh na mná agus na gasúir ar fad le chéile i gcábán mór amháin ach bhí leaba ag chuile dhuine, agus bhí na fir ar fad le chéile i gcábán eile.

Cheithre seachtainí a bhí sé ceapaithe a thógadh an turas, ach de bharr go ndeachaigh an báid trí thine thóg sé seachtainí. I mBá Aden a bhí muid nuair a tharla sé seo, rud éicint sa seomra innill ba cúis leis an tine. Cuireadh scéal amach ag báid a bhí sa limistéar a theacht i gcabhair orainn. Bhí go leor againn thuas ar deic. Bhí mé fhéin agus Paddy agus na gasúir fáiscithe linn againn ag fanacht is ag fanacht agus ag súil go dtiocfadh báid eicint i gcabhair orainn. Bhí dream eile thíos faoin deic agus bhí ordú acu fanacht ansin nó go dtiocfadh cabhair. Tá mé ag ceapadh go raibh sé chúig n-uaire an chloig nuair a tháinig báid agus tógadh ar bord muid agus tugadh i dtír muid. Tá mé ag ceapadh gur Aden a bhí ar an áit ar chaith muid chúig lá. Cuireadh lóistín ar fáil ansin dúinn an fhad is a bhí an long á deasú. Ceann de na rudaí is mó a ndearna mé iontas de ar an mbealach ná na báid seo a thagadh amach go dtí na longis a bhíodh ag dul an bealach ag díol bia, glasraí, torthaí agus éadach leo. Bhí sé go maith mar bhí muid in-ann

torthaí úra a cheannach uathu.

Tar éis sé seachtainí an an mbealach, landáil muid i Melbourne. Tugadh amach muid ansin go dtí áit, Bonnagille an t-ainm a bhí air, áit an-deas, neart páirceanna glasa is fairsinge. Bhí foirgnimh ansin, a gcaitheadh imircigh sé seachtainí chun a scíth a ligean tar éis an aistir. Bhí árasán ag chuile chlann dóibh féin. Bhí ionad cúram-leanaí agus caitheamh aimsire ann do ghasúir. Cuireadh gach rud ar fáil do na himircigh. Tar-éis an ama seo ansin bhí ar na fir castáil leis an dream a bhí ag breathnú amach do chúrsaí oibre. Seo iad a dhéanfadh cinneadh cén áit a gcuirfí tú. Bhí sé seo ag brath ar cá raibh an cheird, na scileanna agus an cineál oibre a raibh cleachtadh acu air ag teastáil. Bhí súil agamsa go mbeadh muid ag fanacht i Melbourne. Thaithnigh an áit liom agus bhí sé éasca socrú ann, cheap mé. Is in Adelaide a dúradh le Paddy a bhí obair dhósan. D'fhan mise agus na gasúir i Melbourne ar feadh roinnt seachtainí nó go bhfuair Paddy áit le fanacht dúinn. Chuaigh muid ar an traein as Melbourne go Adelaide. Bhí an traein céanna pacáilte le himircigh. Pennington an t-ainm atá ar an gceantar a dtáinig muid ann ar dtús. Chuir muid fúinn i mbrú ar feadh sé mhí, bhí a gcuid spáis féin againn agus bhí muid in-ann a gcuid cócaireachta féin a dhéanamh. Ní

mórán tithe a bhí san áit ag an am, agus sé an chaoi a mbeadh ort teach a thógáil in áit teach a cheannach. Sé an socrú a bhí ann ó thaobh an visa, cuireadh taisteal agus lóistín ar fáil agus bhí tú in-ann fanacht sa mbrú nó go mbeadh tú in ann teach a cheannach nó a thógáil. Conradh dhá bhliain a bhí i gceist, deich bpunt a bhí le n-ioc le dul amach. Ach dá mbeadh tú ag iarraidh dul abhaile sula mbeadh an dá bhliain thuas bheadh ort an costas ar fad a íoc ar an aistear abhaile. Tar éis sé mhí sa mbrú d'éirigh linn bloc talún a cheannach agus carabhán a fháil le dul ag gcónaí ann an fhad is a bheadh muid ag tógáil an tí. Bhí neart oibre ag Paddy, bhí go leor tógála ar siúl agus gan a ndóthain fir oibre lena dhéanamh. Níor thóg muid an teach ar an talamh a cheannaigh muid. Cheannaigh muid piosa eile talún, agus thóg muid teach ar sin. Is sa teach sin a bhí muid go dtí le blianta gairid. Bhí mé ag ceapadh ar dtús nach gcuirfinn an dá bhliain isteach go deo anseo. Sé an teas is mó a chuir isteach orm agus ní dheachaigh mé i gcleachtadh ariamh ar an teas. Ní raibh tada an t-am sin ann mar atá anois leis an áit a choinneáil fionnuar ach go raibh na tithe tógtha sa gcaoi a thabharfadh foscadh ón ngrian, tá said ag dul ar ais go dtí an stíl sin anois arís anseo. Nuair a bhí Mary agus Elizabeth, an bheirt a rugadh anseo ina bpáistí, sé chaoi a gcuirfinn braithlin fliuch fúthu sa gcliabhán ag iarraidh iad a choinneáil compordach. Níor chuir an ghrian as do Phaddy ar chor ar bith cé gur ag obair taobh amuigh a bhí sé an t-am ar fad, ag réiteach suimh le tithe, bóithre agus cosáin a thógáil a bhíodh sé. Tar éis cúpla bliain cheannaigh sé inneall tochairte agus chuaigh sé amach as fhéin. Bhí sé ag plé leis an obair sin ar feadh a shaoil. Sé Michael atá anois i mbun na hoibre sin. Bhí piosa talún leis an teach againn agus chuireadh muid fataí agus glasraí, an rud a chleacht muid sa mbaile. Tá an talamh anseo an-tirim, bhíodh orainn uisce a chur amach cúpla uair sa lá, bhíodh ganntan uisce ach bhí dhá dhabhach mhóra againn ag cúl an tí agus

nuair a dhéanadh sé báisteach ritheadh an t-uisce den díon isteach iontu agus bhíodh sé seo againn i gcóir an gharraí. Bhí crainnte úll, oráiste, péitseoga agus mangónna sa ngarraí freisin. Fásann na torthaí sin an éasca, ní raibh siopai fairsing agus bhíodh chuile dhuine ag brath ar an ngarraí. Dhéanadh mé fhéin éadach na ngasúir, thaithnigh fuáil agus cniotáil liom. Tá an aeráid anseo an-tirim agus níl na séasúir mar atá in Éirinn. Bíonn sé an-te sa Samhradh, ó Nollaig go Márta. Faigheann sé an-fhuar agus gaofar sa nGeimhridh ach ní thiteann mórán báistí. Nuair a tháinig muid ar dtús ní raibh sé éasca ag mná pósta obair a fháil. Bhíodh fostóirí ag ceapadh go mbeadh an iomarca ama á chailleadh ag mná dá mbeadh gasúr tinn nó cúraim eile orthu sa mbaile. Bhí mná ann nár inis go raibh gasúir acu le go mbeadh said in ann obair a fháil, ach níor mhaith liom é sin a dhéanamh. Bhí mé ag obair in Ionad do dhaoine aosta ar feadh cuid mhaith blianta nuair a d'fhás na gasúir suas agus bhain mé an-sásamh as an obair.

Bhí sé, tá mé a cheapadh cheithre bliana déag nuair a thug mé an chéad chuairt

abhaile, ar an mbealach abhaile chuaigh mé go Nua Eabhrac go Ceanada agus go Sasana, ar cuairt ar mo chuid deirfiúracha agus deartháireacha. Thug mé féin agus Paddy cuairt eile abhaile roinnt blianta ina dhiaidh sin. Bhí mé féin agus mo mhac Michael sa mbaile sa bhFómhar seo caite, 2005.

An t-am is mó ar airigh mé an baile i bhfad uaim ná nuair a cailleadh m'athair. Ní raibh bealach ar bith an uair sin go raibh tú in ann é a dhéanamh abhaile ag sochraid.

Níl sé chomh costasach ar chor ar bith anois agus a bhí sé fiú scór blianta ó shin agus ní thógann sé an t-achar céanna anois. Ní raibh éinne as Conamara ina gcónaí sa gceantar seo ach bhí neart as áiteacha eile in Éirinn. Bhí fear amháin a casadh ar Phaddy uair nó dhó, Willie Bheartla Bhreathnaigh as Snábó, Ros Muc, ach tá mé ag ceapadh gur i Melbourne a bhí sé ina chónaí.

Sibh féin an triú dream as Conamara a thug cuairt orm ó tháinig muid anseo. Bhí Bridie agus Maitiú anseo thart ar dhá bhliain ó shin, iníon i Bridie le John, mac

mo dheirfiúr Baba as Leitir Mucú. Chaith mac le deartháir Phaddy cúpla mí anseo roinnt blianta ó shin sula ndeachaigh sé go Sydney, tá sé pósta ansin anois agus bhí mé féin agus Paddy ar cuairt aige. Fuair Paddy bás cheithre bliana ó shin agus chuir sé sin athrú mór ar mo shaol. Tá sé cosúil le leath dhíot a bheith imithe, cuireann sé do shaol bun os cionn. Tá sé deacair a shamhlú an t-athrú a chuireann sé ar do shaol. Bíonn imeachtaí éagsúla ar siúl i rith na seachtaine a choinníonn ag imeacht mé agus téann mé ar thurais agus ar laethanta saoire ó am go chéile. Tá mo chlann ina gcónaí anseo in Adelaide agus is breá an rud é sin. Bainim féin agus Benny an madra beag atá agam an-cheart as a chéile, bheinn caillte gan é.

Ní raibh aon chaitheamh ina dhiaidh ná aiféala riamh orainn faoin gcinneadh a rinne muid a theacht anseo. Ba muid féin a bheartaigh a theacht. Bhí orainn an baile a fhágáil ach ní raibh aon ghá dúinn Sasana a fhágáil áit a raibh an neart oibre tar éis an chogaidh, déanann sé sin difríocht, cheapainn. Bhí an tír seo go maith dúinn

Tomás Ó hÍr & a Chomhpháirtí

Industrial-Manufacturing Consultant Engineers

- Feabhsú gnó & próiseais (*business & process improvement*)
- Sláinte & sábháilteacht san áit oibre (*Health & Safety*)
- Iniúchóireacht Caighdeáin & Innealtóireachta (*Quality & Engineering Audits*).
- Bog-earra ríomhaireachta (*computer software*)

Paradigm II
Work Management Processor

Flexim Simulation Software

Cill Bhriocáin,
Rosmuc, Conamara.
www.toh.ie
info@toh.ie

Orchard View, Cullentra,
Longwood, Co. na Mí
Fón: 046-9555885
Facs: 046-9555886